

Stimelsen norsk Okkupasjonshistorie, 2014

Norge stopper opp i glede

DRAMMEN: Mens minnedagene for 9. april-angrepet ble markert, skal maidaagene for 50 år siden neste år feires. Som et gledens jubileum. Men også for å minnes. Og ikke minst for å gi nye generasjoner informasjon.

KNUT MELLO

Op forskeren Guri Hjeltnes minnet på idedugnaden i Drammenhallen igår om: — Dette er den siste, store jubileumsfeiringen vi har med de generasjoner som opplevet krigen. Derfor er jubileet så viktig også for historieskrivningen.

Det var naturligvis utrettelige Jan Eidi i Folkeuniversitetet Buskerud/Vestfold som sto bak. Som medarrangør hadde han fått Kommunenes Sentralforbund og Kulturrådet. Og det ble en bred manifestasjon med innslag av sterkt engasjerte representanter fra motstandsbevegelsen i bred forstand og fra historiker/forskere/forfattere. Mens først og fremst samlet idedugnaden 170 lokale deltagere fra hele landet, hvorav 25 fra Vestfold.

Frigrøingsjubileet skal avvikles i to faser. Den første er allerede gjennomført i Kirkenes og Sør-Varanger i forbindelse med tyskernes tilbaketog i Finnmark i 1944. Men det er særlig i dagene 6., 7. og 8. mai neste år det skjer på landsbasis. Et par eksempler: 6. mai skal en byste over helten fra Oscarsborg, oberst Birger Kr. Eriksen, avdukes på den gamle festningen. Søndag 7. mai blir det minnegudstjeneste i alle landets kirker. 8. mai klokken 12 skal det ringes med kirkeklokker over hele landet. I to minutter skal Norge stoppe opp i en stille gledes- og minnestund.

I hovedstaden skal det forøvrig være noe så sjeldent her i landet som en offisiell militærparade. Også krigsveteraner skal marsjere ned Karl Johan. Men først og fremst blir det programmer i lokale sammenhenger. Detaljene i disse

Lokale krefter som vil bidra til at den oppvoksende slekt, også sportsungdommen, blir deltager i en verdig 50-års jubileumsfeiring for freden. Fra venstre Jan Eidi, Sandefjord, biskop Sigurd Osberg og de tre motstandsfolkene Lai Thorsen, Notterøy, Arne Gjein, Tonsberg og Kaare Frøland, Rannes. (Foto: Knut Mello)

jobbes det nå med overalt. På idedugnaden igår ble det gitt nye impulser og i grupper utvekslet erfaringer så langt.

Hovedopplegget ble presentert av departementsråd Dag Berggrav, selv arrestert og plassert i dødscelle på Akershus. Han er sønn av den standhaftige biskopen, som blant annet forhindret at landets kirkeklokker ble østet til tyske kanoner. Biskopen i Tunsberg, Sigurd Osberg, fortalte om kirkens medvirkning og minnet om Medvirkningens ord. «Livet må leves foreleng, men for-

stas bakiengs». Professor Magne Skodvin forventet at frigrøingsjubileet ville

få frem mye av det som ikke må bli glemt.

Forsker Guri Hjeltnes har som spesialområde krigens hverdag - alle de dagligdagse ting fra villagris og rasjoneeringskort til frykt for månedlinger utenfra om tap av mann eller far. Hun minnet om det ved å materiale som Remdres finnes rundt om i mange hjem og som forteller om den daglige virkelighet

man opplevde i by og bygd under okkupasjonen.

Ekspedisjonsjef Hanne Marit Jahr minnet om tilrettelegging av frigrøingsjubileet på barn og ungdoms premisser, slik at det som var skjedd ble forstått.

Forlagssjef William Nygård fortalte at det planlegges minst 50 bokutgaver i forbindelse med jubileet, hvorav flere supplerte nyoptrykk av tidligere bøker. Det gjelder blant annet den kjente sabotøren Max Manus og en mer fullstendig Anne Franks dagbok.

En kvintett i Drammen igår som samlet representanter betydelig vilen og erfaring om okkupasjon og frigrøing. Fra venstre journaist forfatter Arne Skoven, forlagsdirektør William Nygård, departementsråd Dag Berggrav, forsker Guri Hjeltnes og direktør Kristian Ottesen. (Foto: Knut Mello)

Fersk undersøkelse:

Tyskerbarn og NS-barn er mobbeofre

Rektor Jan Eidi har vært prosjektansvarlig for undersøkelsen

«Norge under okkupasjonen». Den påviser klar mobbing av NS-barn og tyskerbarn i hele etterkrigstiden.

være til. De har levet et forkrøpelt liv, sier Eidi.

NS-barn

De over 100 000 barna hvor foreldrene enten var med i NS eller faren var tysk soldat, er blitt sterkt mobbet etter krigen. Rundt halvparten av dem som har svart på spørreskjemaet innrømmer å ha mobbet eller visst om mobbingen.

Fordelt på fylker er det nordtrønderne som er minst villig til å innrømme at NS-barna ble mobbet. Bare 39 prosent svarer ja på spørsmålet i dette fylket.

Bare 10 prosent av de spurte i Oslo svarer at NS-barn ikke ble mobbet, mens 27 prosent i Nord-Trøndelag mener det samme.

— Det oppsiktsvekkende er den store vet ikke-prosenten på 33 i snitt for landet som helhet når det gjelder mobbing av NS-barn. Særlig tatt i betraktning det store antall NS-barn og tyskerbarn som i realiteten eksisterer i Norge nå, og som ikke er mer enn i begynnelsen av femtiårene, sier Eidi.

Dømmes fortsatt

Seks av ti mener at NS-medlemmer ikke bør dømmes fortsatt.

Det var 55 000 NS-medlemmer som fikk rundt 100 000 barn. Det var rundt 70 000 kvinner som gikk med tyskere og fikk ca. 10 000 barn. (Det var omkring 350 000 tyske soldater i Norge på det meste).

— Hvis du går i et større selskap, kan du regne med at en av fem har foreldre som var medlem av NS eller at faren var tysk soldat, sier Eidi.

LIV HEGNA

De som er spurt, er personer som har opplevet krigen. Undersøkelsen er foretatt av skoleungdom over hele landet. Av 50 000 spørreskjemaer, er 12 221 returnert.

Av de 12 221 svarer 72 prosent at de var meget kritiske mot jentene som gikk med tyskerne, 10 prosent var litt kritiske, syv prosent var likeglad, mens ni prosent ikke visste eller har latt spørsmålet forbli ubesvart.

Motviljen var størst i Akershus og Oslo, mens den var lavest i de tre nordligste fylkene og på Møre.

— I Nord-Norge hjalp tyske soldater til med å hugge ved og bære vann. Forholdene i Nord-Norge var nok så liberale, sier Jan Eidi.

Undersøkelsen han har administrert viser at 68 prosent i Oslo innrømmer mobbing. I snitt er det 49 prosent av befolkningen som innrømmer at barn av NS-folk er blitt mobbet.

— Jeg forsvarer ikke det de norske kvinnene gjorde, men barna er straffet usedvanlig hardt etter krigen. Jeg synes det er tragisk at de små, som ikke var skyldig i sine foreldres gjerninger, straffes på den måten de er blitt. Barna har i alle år krøpelt inn i seg selv. De har skjult seg, og fremdeles kjenner de at det er vondt å

Press og trusler mot